

Asia: VN/31220/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi - Muut rikosprosessin sujuvoittamistoimet (vaihe 2)

Esitutkintaa ja syyteharkintaa koskevat muutosehdotukset

1. Asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen selvittäminen

Rovaniemen hovioikeudella ei ole lausuttavaa muutosehdotuksista.

2. Rikosilmoituksen kirjaamisvelvollisuus

-

3. Esitutkinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

-

4. Esitutkintatoimenpiteiden asettaminen tärkeysjärjestykseen

-

5. Esitutkinnan keskeyttäminen

-

6. Edunvalvojan määrääminen lapselle

-

7. Kuulustelujen äänitallentaminen

-

8. Velvollisuus antaa loppulausunto

-

9. Tietojen luovuttaminen rikosrekisteristä

-

Rikosasioiden tuomioistuinkäsittelyä koskevat muutosehdotukset

1. Saatavillaolohaaste ja asiamiestiedoksianto

On hyvä, että erilaisia ratkaisuja istuntojen peruutusten estämiseksi selvitetään. Haasteen tiedoksianto esitutkinnan aikana ennen syyteharkintaa ei ole kuitenkaan ongelmatonta. Menettely voisi hämärtää kansalaisten käsitystä rikosprosessin eri vaiheista. Se voisi johtaa myös oikeudenmenetyksiin ja tiedoksiantojen laillisuuteen liittyvien väitteiden lisääntymiseen. Epäselvää esimerkiksi on, mikä merkitys kärjäoikeuden velvollisuudella seurata asiakirjojen noutamista on tiedoksiannon laillisuuden kannalta.

Uuden tiedoksiantotavan soveltamisala tulee arvioida joka tapauksessa tarkasti. Se soveltuisi parhaiten verrattain yksinkertaisiin asioihin. Eniten hyötyä siitä voisi olla esimerkiksi väliaikaisesti Suomessa olevien ulkomailla asuvien henkilöiden haastamisessa.

Saatavillaolohaastetta tulisi voida käyttää myös silloin, kun vastaaja kutsutaan saapumaan paikalle istuntoon henkilökohtaisesti sakon uhalla. Muussa tapauksessa kutsu pitäisi vastaajan henkilökohtaista läsnäoloa vaativissa jutuissa antaa tiedoksi erikseen, mikä lisäisi työn määrää ja vesittäisi uudistuksen tarkoituksen. Uudistuksen jäisivät myös vajaiksi, mikäli uusi tiedoksiantotapa rajataan yksinomaan sellaisiin haasteisiin, joihin vastaaminen ei edellytä vastaajan henkilökohtaista läsnäoloa.

Hovioikeudella ei ole huomautettavaa muutosehdotuksiin asiamiestiedoksiannon osalta.

2. Velvollisuus antaa ennakkovastaus

Hovioikeus kannattaa muutosehdotusta.

3. Määräaika todisteiden esittämiselle

Ehdotettu todistepreklusio siirtäisi oikeudenkäynnin painopistettä entistä enemmän kärjäoikeuteen. Tämä vastaisi jo viime vuosituhannen loppupuolella yleisesti hyväksyttyä tavoitetta.

Preklusiota käytettäessä ja sen käyttöalan laajentamista harkittaessa on kuitenkin muistettava, että sitä ei ole tarkoitettu käytettävän rehellistä prosessaajaa vastaan, vaan yhdessä hyväksytyjen oikeudenkäynnin pelisääntöjen rikkojaa vastaan.

Preklusion edellytyksiä koskevassa punninnassa tulisi ottaa huomioon tarve välttää sitä, että kielto vedota asian ratkaisemisen kannalta merkityksellisiin seikkoihin ja todisteisiin johtaisi oikeudenmenetyksiin eli vastaajan tuomitsemiseen aineellisen totuuden vastaisesti. Rikosasioissa

aineellisen totuuden selvittäminen on erityisen tärkeää, mille seikalle tulisi antaa ratkaiseva merkitys preklusion poikkeusperusteen täyttymistä harkittaessa. Mahdollisuudet rajoittaa uuden merkityksellisen todistelun esittämistä hovioikeudessa nyt ehdotetulla preklusiolla olisivat näin ollen tosiasiasa varsin rajalliset. Todisteiden määrän hallitsemattomaan lisääntymiseen voidaan puolestaan jo nykyisin myös rikosasioissa puuttua tehokkaasti tarpeettoman todistelun kieltävillä säännöksillä.

Preklusion kohteena olisi ehdotuksen mukaan ainoastaan todisteet eli se ei rajoittaisi uusiin seikkoihin vetoamista. Todistepreklusio voisi kuitenkin käytännössä johtaa siihen, että myöskään uusiin seikkoihin ei olisi mahdollista vedota tehokkaasti, koska uutta seikkaa ei lähtökohtaisesti sallittaisi tuettavan uudella todisteella.

Selvää myös on, hovioikeudet joutuisivat tekemään todistepreklusion vuoksi entistä enemmän todistelun vastaanottamiseen liittyviä käsittelyratkaisuja. Tämä lisäsi hovioikeusien työmäärää merkittävästi. Pyrkimys aineelliseen totuuteen voisi johtaa siihen, ettei ehdotettu uudistus toisi juurikaan muutosta nykytilaan ainakaan vakavammissa rikoksissa. Rikosasioissa uuden todistelun nimeäminen vasta hovioikeudessa ei ole nykyisinkään kovin yleistä tai laajaa. Uusi todistelu harvoin myöskään pitkittää pääkäsittelyn kestoja merkittävästi.

Ehdotetut säännökset voivat vaikuttaa merkittävästi erityisesti rikosasioiden vastaajien perusoikeuksiin. Esityksestä tulisi siten pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

4. Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan

-

Muut huomiot

1. Onko teillä lisättävää tai huomioita vaikutustenarviointiin tai vaihtoehtoisiin toteuttamistapoihin?

-

2. Onko teillä huomioita ehdotusten toimeenpanosta tai lakien voimaantulosta?

-

3. Onko teillä huomioita säätämisyjärjestyksestä?

-

4. Onko teillä muita huomioita luonnoksesta hallituksen esitykseksi?

-

Ålander Tuula
Rovaniemen hovioikeus - Jyrki Kiviniemi presidentti